

Білоус В. Українська дитяча література в інформаційному просторі: виклики сьогодення та спроможності університетської бібліотеки / В. Білоус // Українська дитяча література: здобутки й перспективи розвитку : матеріали III Регіональної студентської науково-практичної конференції, 2 квітня 2021 року / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної, факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха, кафедра дошкільної освіти, кафедра початкової освіти, кафедра української літератури. – Вінниця, 2021.

УДК 027.7:821.161.2-93

Валентина Білоус

(Директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського)

УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА СПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

У статті відображено значення української книги. Відображено основні форми роботи бібліотеки щодо пропаганди української дитячої книги. Акцентовано увагу на традиційні та інноваційні форми і методи бібліотечної роботи у популяризації фонду української дитячої книги серед студентської молоді. Особливу увагу приділено дистанційній формі роботи бібліотеки. Показано досвід роботи бібліотеки Вінницького педуніверситету.

Ключові слова: *українська дитяча книга, форми роботи бібліотеки, дистанційна форма роботи, культурно-просвітницька діяльність, бібліотека Вінницького педуніверситету.*

The article shows the importance of the Ukrainian book. The main forms of work of the library on the promotion of Ukrainian children's books are reflected. Emphasis is placed on traditional and innovative forms and methods of library work in the promotion of the Ukrainian children's book fund among student youth. Particular attention is paid to the remote form of the library. The experience of the library of Vinnytsia Pedagogical University is shown.

Keywords: *Ukrainian children's book, forms of work of the library, remote form of work, cultural and educational activity, library of Vinnytsia Pedagogical University.*

Перед книгою віками схилялося в шанобі людство, вважали її своєю свяติною. У всі часи книга була тою домінантою, яка визначала ступінь цивілізованості суспільства. У наш стрімкий час глобалізації чомусь на читання часу не залишається. Українці з кожним роком наближаються до когорти мало читаючих країн. Лише 8 % проводять своє дозвілля за книжкою щодня. Кількість

українців, які читають щонайменше раз на місяць, дорівнює 46%; тим часом, відповідно до звіту Міжнародної асоціації видавців, кількість канадців, які читають мінімум раз на тиждень, становить 67%, Франція має 60% регулярних читачів, Ісландія – 53%. Сьогодні на державному рівні приділяють увагу підтримці розвитку читання. Цьому свідчить оприлюднена Стратегія розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія». «Стратегія промоції читання – це інвестиція держави у розвиток України як успішної країни, яка передбачає зміни цілого кластеру сфери читання – це і збільшення попиту на українську книгу, і рівня читання, і підвищення статусу читання в Україні для здобуття необхідних навичок та успіху. Вона відштовхується від потреб читачів, які повинні мати доступ до широкого асортименту легальної української літератури: електронної та паперової», – наголосив Міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко [7].

Особлива увага належить українській дитячій книзі, як символу відродження української культури. Адже, дитяча книга – це особливий світ, який маленька людина осягає і розумом, і серцем. Для майбутнього кожної нації надзвичайно важливо, як проходить процес входження дітей у світ [4, с. 83]. Дитяча література є художньою педагогікою дитини, це відкриття в малому космосі космосу великого життя. Літературу для дітей можна порівняти з культурним перехрестям. Від того, який шлях, які орієнтири, який духовний супутник життя обере дитина, залежатиме не лише її особисте майбутнє, але й майбутнє нового світу. Тому, першочерговим завданням суспільства має стати відродження цього «духовного супутника» – книги [2].

Дослідження показують, що батьки-книголюби надихають своїх дітей також любити книгу. Важливим завданням педагогів закладів дошкільної освіти є організація просвітницької діяльності з батьками вихованців щодо ознайомлення їх зі світом дитячої літератури. Тому дорослі – насамперед батьки і вихователі – всі свої виховні зусилля мають спрямовувати на становлення багатого внутрішнього світу дитини, вихованню в ній творчого начала, позитивного світосприймання, бажання саморозвитку. Цінним засобом в такій

виховній моделі виступає читання дітям художньої літератури. Читаючи, дитина розвиває свій інтелект, пам'ять, увагу, уяву; вчиться думати, аналізувати, засвоювати та використовувати досвід, зіставляти, робити висновки [6].

Необхідно розумно залучати батьків вихованців дошкільного закладу до проведення різноманітних зустрічей малят з творами дитячої літератури – під час занять, на дитячих святах, на прогулянках, в ході екскурсій, у проектній діяльності тощо. Саме тому вважаємо необхідним систематизувати огляд сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку та їхніх батьків. Таким чином, сучасні інноваційні технології дошкільної освіти містять значний потенціал щодо формування й розвитку у дітей дошкільного віку стійкого інтересу до творів дитячої літератури, виховання естетичних смаків і позитивних моральних якостей дошкільників, становлення інформаційно-комунікаційної компетентності [5, с. 85-86]. Читаючи, дитина мимоволі відчуває бажання творчості. Серед сучасних технологій творчого розвитку молодших школярів на уроках галузі «Мови та літератури» є азбука віршування та створення казки молодшими школярами, на які акцентується увага у інформаційному виданні, підготовленому викладачами Вінницького педуніверситету І. М. Лапшиною та Н. Ю. Родюк [8].

У фонді бібліотеки Вінницького педуніверситету українська дитяча література займає належне місце. Особлива увага до творів для дітей у студентів філологічного факультету та факультету початкової та дошкільної освіти. Саме для цієї категорії здійснюється комплектування фонду дитячої літератури, відображення у довідково-пошуковому апараті, організовується культурно-просвітницька діяльність щодо пропаганди та популяризації дитячої літератури [1, с. 9]. Бібліотека розширює сферу своєї діяльності з питань популяризації дитячої літератури, використовуючи різноманітні форми культурно-масової роботи: тематичні книжкові виставки та виставки нових надходжень; книжкові інсталяції; презентації; усні журнали; день фахівця; дні кафедри; календарі знаменних і пам'ятних дат; екскурсії; інформаційні та інформаційно-тематичні огляди; тематично-коментовані та інформаційні перегляди; бесіди, вечори,

творчі зустрічі тощо. Серед інноваційних форм роботи: проєктна та музейна діяльність; книжкова інсталяція – просторові композиції; віртуальні книжкові виставки; віртуальне інформування та ін.

2 квітня весь світ відзначає Міжнародний день дитячої книги, а у кінці березня Всеукраїнський тиждень дитячого читання. Це свята тих, хто творить книгу і тих, хто любить читати, свято письменників і видавців, бібліотекарів і читачів, веселих пригод і літературних відкриттів, зустрічей з цікавими людьми і героями книг. У читальних залах освітянської книгозбірні традиційно проводять заходи, на які запрошуються діти з дитячих садочків, проводяться голосні читання, презентації дитячих книг, театралізовані вистави («Українські дитячі пісні», «Українська казка», «Цей чудовий світ дитинства» та ін.). Під час проведення в університеті Днів відкритих дверей стежками бібліотечних лабіринтів «блукають» учні шкіл та діти дошкільних закладів – серед яких є і майбутні студенти Вінницького педагогічного. У Виставковій залі раритетних видань побували на екскурсії «Лабіринтами бібліотеки» учні початкових класів школи №32 та школи с. Медвідка; до Дня захисту дітей – вихованці випускних груп дитячого садочка №28. З нагоди Міжнародного дня захисту дітей завітала до бібліотеки малеча з ДНЗ №27. Працівники бібліотеки розповідають про університет, бібліотеку та книгу. Також з метою популяризації української дитячої книги бібліотека організовує виставки, перегляди під час проведення наукових конференцій, загальноміських та загально університетських заходів (серед переглядів – «Навчання дітей раннього і дошкільного віку української мови»). У фондосховищі бібліотеки функціонує постійнодіюча виставка «Книжкові гулівери та ліліпути», на якій було представлено різні за розміром книги – від найменшої до найбільшої. У читальній залі музичного мистецтва організовано тематичну виставку до Всесвітнього Дня дитини «Українські дитячі пісні», на якій представлено ноти та збірники дитячих пісень.

Бібліотека здійснює інформаційну та бібліотечно-бібліографічну роботу щодо формування інклюзивної компетентності педагогів, розробляє веб-середовище дистанційного навчання. Значну допомогу у популяризації

інклюзивного навчання надає сайт бібліотеки, на якому представлені матеріали для людей з особливими потребами: візитка сайту, посилання на корисні сайти, аудіо версії окремих сторінок сайту, віртуальна аудіо полиця художніх творів, серед яких і українська дитяча книга. З метою поліпшення обслуговування осіб з особливими потребами бібліотека впроваджує проєкт «Бібліотека без меж. Інклюзивна бібліотека».

Нові випробування перед бібліотеками постали у зв'язку з страшною пандемією коронавірусної інфекції COVID-19. Час поставив перед нами нові виклики – бібліотека повинна задовольняти інформаційні потреби користувачів незалежно від їхнього місця знаходження – в залах бібліотеки або працюючи віддалено. Незважаючи на непередбачуваного масштабу виклик, активна дистанційна робота бібліотеки не припиняється в умовах карантину та самоізоляції співробітників. Події сьогодення ще раз підкреслили, що бібліотекам необхідно важливу увагу приділяти комунікації у цифровому просторі, активно використовувати широкий набір інструментів взаємодії та новітніх технологій. Ми розуміємо, що і за часів сьогодення «драматичних невідомостей» (пандемічної реальності), і після нормалізації епідемічної ситуації та повернення до звичайного життя бібліотека несе відповідальність за забезпечення доступу до своїх ресурсів, послуг для своїх користувачів незалежно від їх фізичного розташування. Тому перед працівником бібліотеки стоять високі вимоги. Він повинен бути готовим до будь-яких викликів та ризиків, «до виживання та досягнення успіху в різних сценаріях часів драматичних невідомостей» [3]. У складних умовах сьогодення бібліотеки активізували дистанційне безперервне обслуговування користувачів. Бібліотеки беруть участь у Всеукраїнських акціях за участю авторів, видавців, відомих особистостей, читачів бібліотек, бібліотекарів тощо («Онлайн-читання дитячих письменників «З книгою у майбутнє», «КОЛО читання. Книга єднає країну!») як наживо у бібліотеках (під час послаблення карантину), так і онлайн. Це прямі ефіри, публікації у соціальних медіа YouTube, Facebook, Instagram, зустрічі на zoom-платформі та ін. Такий формат урівнює можливості й дає змогу читачам із різних

куточків країни долучатися до книжкових відкриттів та зустрічей із письменниками. Читачі бібліотеки Вінницького педуніверситету також долучаються до різноманітних акцій, конкурсів, онлайн-заходів, створюють відеосюжети. У зв'язку з пандемією активне використання інноваційних технологій дало можливість проводити інформаційні заходи на якісно новому рівні, запроваджувати нові форми. У соціальних мережах працівниками бібліотеки розміщено чимало інформаційних повідомлень та коротких постів про книги, письменників, читання та рекомендації, що прочитати цікавого на карантині; представлено віртуальні виставки до ювілеїв письменників. До Міжнародного дня дитячої книги на бібліотечній сторінці в Facebook представлено «інформаційний коктейль», де презентували і дитячі журнали, і дитячі книги з казками та віршами, оповіданнями, підготовлено виставку-раритет «В Країні улюблених книг». Цьогоріч у форматі онлайн проходив Всеукраїнський тиждень дитячого читання. У центрів уваги Тижня – книга та її шанувальники – діти, для яких працівники бібліотеки підготували та провели ряд цікавих заходів: організація виставки дитячої книги «Світ дитинства»; розповідь про дитячих письменників та їх твори (книги видавництва А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА); літературні сніданки для наймолодших (відео Маргарити Швець); «Читаємо на канапі» (учень 4-а класу школи № 10 Вадим Богдан); «Прочитано серцем», улюблені книги учня 8-а класу школи № 10 Артемія Богдана); зустріч з письменником (читач ліпить з пластилину улюблених персонажів з книги «Лиходії з Царства» Сашка Дерманського).

Отже, пропагувати книгу, стимулювати студента до вивчення української дитячої книги, виховувати культуру читання – важливе завдання освітянської книгозбірні. Робота бібліотеки, як і наше сьогоденне життя поділилося на два виміри: до карантину і під час карантину, на дві форми: офлайн і онлайн, наживо і дистанційно. Віримо, що незабаром настане час – після карантину і навчання відбуватиметься наживо – бібліотека буде звично заповнена користувачами. Однак дистанційна форма, як вимога часу, як ефективна альтернатива, буде активно використовуватися у бібліотеці. «Ні карантину на знання та книгу!» –

саме такий меседж характерний сьогодні для діяльності як для навчальних закладів так і бібліотек.

Література

1. Білоус В. С. Традиційні та інноваційні форми і методи популяризації дитячої книги в освітянській книгозбірні. *Українська дитяча література: здобутки й перспективи розвитку* : матеріали II-ї регіональної студентської науково-практичної конференції. Вінниця, 2 квітня 2020. Вінниця, 2020. Вип.2. С. 6–11.
2. Вовк О. В. Основні завдання української дитячої літератури (роздуми над проблемою) / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/27-Vovk>.
3. Колесникова Т. О. Організація віддаленої роботи колективів бібліотек університетів України за часів драматичних невідомостей. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11914>.
4. Комарівська Н., Лапшина І., Франчук Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2020. №61. С. 83–88. DOI 10.31652/2415-7872-2020-61-83-87.
5. Лапшина І. М., Комарівська Н. О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку. *Інноваційні технології в дошкільній освіті* : збірник наукових статей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 28–29 березня 2019 року. Переяслав-Хмельницький, 2019 . С. 85–87.
6. Машовець М. Дитяча книжка в процесі виховання сучасної дитини дошкільного віку. URL: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_07
7. Міністерство культури та інформаційної політики України: Презентовано Стратегію розвитку читання на 2021–2025 роки. URL: <https://mkip.gov.ua/news/5219.html>.
8. Технології творчого розвитку молодших школярів на уроках галузі «мови та літератури» Інформаційне видання : посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 013 «Початкова освіта» / уклад. І. М. Лапшина, Н. Ю. Родюк. Вінниця, 2018. 60 с.